

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Соболева Г.Г.

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Досліджено теоретичні питання стратегічного управління регіональним розвитком. Сучасне становище потребує не лише визначення єдиних організаційних і фінансових інструментів з боку державної регіональної політики, а й індивідуального підходу до соціально-економічного розвитку регіонів. Розглянути показники моніторингу управлінської та індекси організації управління регіональним розвитком. Критерії ефективності організаційної структури управління регіональним розвитком. Визначено оцінні рівні ефективності побудови і функціонування структурованої і взаємоузгодженої організаційної структури управління регіоном

Ключові слова: стратегічне управління, моніторинг, експертна оцінка, регіональна система, ефективність.

Постановка проблеми. Для аналітичної оцінки організаційної раціональності структурованої та взаємоузгодженої організаційної системи управління регіональною системою пропонується використовувати функціональну модель оцінки якості системи управління, що орієнтована на оцінку програм соціально-економічного розвитку територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження в даній сфері налічують значну кількість робіт цілого ряду вітчизняних та закордонних вчених: В.Н. Амітана, О.І. Амоші, А.Є. Ачкасова, В.М. Бабаєва, П.Т. Бубенка, З.С. Варналія, І.М. Вахович, З.В. Герасимчук, А.П. Голікова, В.В. Гришко, Т.А. Заяць, Б.М. Данілішина, В.П. Дубищева, Г.В. Ковалевського, Г.І. Онищука, В.О. Онищенко, А.Т. Опрі, В.І. Павлова, В.І. Пили, В.П. Решетило, В.Б. Родченка, О.П. Сологуб, О.С. Чмир, Р.А. Шнипера, Л.М. Шутенка, М.Г. Чумаченка та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідно визначити інтегральну оцінку організаційного забезпечення регіональної системи управління, яка вказує на рівень достатності і ефективності реалізації організаційного механізму стратегічного управління регіональним розвитком.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є матриця організаційних пріоритетів управління регіональним розвитком та систему індексів моніторингу організаційного забезпечення регіональної системи управління.

Виклад основного матеріалу. Основними показниками моніторингу управлінської діяльності є індекси організації управління регіональним розвитком за основними функціональними ознаками управлінського процесу.

Для узагальнення аналітичної оцінки організаційного забезпечення регіональної системи управління доцільно розрахувати індекс організаційної ефективності, що характеризує співвідношення показників результативності управлінських впливів та їх підготовки. Він може бути розрахований як: $I = (I_k * I_m) / (I_n * I_o)$, що може бути приведений до виду $I = T_{впр} / (I_n * I_o)$. При цьому, за умови значення пропонуваного індексу організаційної ефективності більшого за 1 (при нормальних значеннях індексів планування та організації) можна вказувати на достатній рівень організаційного забезпечення в регіоні [1, с. 392].

Крім узагальненого підходу наведеного у таблиці кожен напрям управлінської діяльності слід конкретизувати в конкретному переліку критеріїв (табл. 1).

А саме, підлягають опитуванню особи, що приймають рішення (ОПР) в регіоні і мають певний вплив на перебіг процесів регіонального розвитку. Такими є – представники місцевих органів влади, представники державних органів влади в регіоні, впливові науковці і підприємці, представники територіальної громади тощо; а також населення, що мешкає в регіоні. Під час оцінки доцільно використовувати різноманітні методи анкетування та опитування за допомогою паперових та електронних ресурсів [2, с. 199].

Обробка результатів опитування здійснюється наступним чином:

Розраховується середній бал за кожним напрямом управлінської діяльності на основі усереднення оцінок населення ($I_{ср,н}$) та оцінок ОПР ($I_{ср,ОПР}$). Серед-

Таблиця 1

Система моніторингу організаційного забезпечення регіональної системи управління

Функція	Індекс	Сутність
Планування (прогнозування)	$I_n = P_{факт} / P_{план}$	P – планові та фактичні значення показників
Організація	$I_o = I_{п,зв} / I_{п,баз}$	I – значення індексів планування у базовому та звітному періодах
Мотивація	$I_m = I_o / T_v$	T_v – індекс зростання витрат на утримання органів державного управління
Контроль	$I_k = T_{впр} / I_m$	$T_{впр}$ – індекс зростання обсягу валового регіонального продукту

Джерело: розроблено автором

ній бал за кожним напрямом управлінської діяльності в регіоні може бути розрахований на основі формули:

$$I_{cp,N} = \frac{I_{cp,OPP} + I_{cp,n}}{2}, \quad (1)$$

де N – оцінна категорія (напрямок оцінки управлінської діяльності).

Розрахований середній бал за окремими напрямками є основою загальної оцінки за критерієм. Отже, загальна оцінка за критерієм розраховується за формулою:

$$I_{kp} = \sum_{N=1}^4 I_{cp,N}. \quad (2)$$

Загальна експертна оцінка системи стратегічного управління регіональною системою або ефективність структурованої і взаємоузгодженої структури організації регіонального управління, може бути розрахована як сума оцінок за всіма оцінними категоріями функціональної моделі:

$$O_{EF} = \sum_{N=1}^4 I_{kp}. \quad (3)$$

Загальна експертна оцінка управління має давати певну характеристику рівня побудови організаційної структури і ефективності організаційного механізму формування і реалізації регіональної стратегії соціально-економічного розвитку. Пропонується в оцінній схемі використовувати п'ять рівнів розвитку такої організаційної структури (табл. 2).

Однак, визначення певного рівня ефективності побудови і функціонування структурованої і взаємоузгодженої організаційної структури регіонального управління не дає відповіді на питання що в подальшому робити. Необхідним є формування інструментарію, який дозволить визначати осно-

вні, першочергові напрями удосконалення організаційного механізму формування і реалізації регіональної стратегії. Отже, доцільним є визначення напрямів удосконалення існуючої організаційної структури регіонального управління, а саме обґрунтування пріоритетних сфер, які потребують швидкого втручання. Цей процес також має враховувати точки зору всіх суб'єктів регіонального розвитку, отже, потребує поєднання результатів оцінок населення та осіб, що приймають рішення в регіоні і мають певний вплив на перебіг процесів регіонального розвитку [3, с. 374].

Отже, виділяємо дві укрупнені групи суб'єктів регіонального розвитку на основі визначення ступеню можливого їхнього втручання в процеси стратегічного управління регіональним розвитком:

- особи, що приймають рішення в регіоні і мають певний вплив на перебіг процесів регіонального розвитку (ОПР) – представники місцевих органів влади, представники державних органів влади в регіоні, впливові науковці і підприємці, представники територіальної громади тощо;
- населення, що мешкає в регіоні.

В залежності від їх думок щодо регіональних процесів, від їх поглядів і оцінок якості регіонального управління слід формувати і обирати основні напрями поліпшення даної системи. Таким чином, пропонується визначення двох показників, які відповідають ставленню до регіональних процесів відповідних двох укрупнених груп суб'єктів регіонального розвитку:

- коефіцієнт адекватності управління;
- коефіцієнт узгодження в системі.

Коефіцієнт адекватності управління має відбивати оцінку ОПР щодо стану справ в системі регіо-

Таблиця 2

Оцінні рівні ефективності побудови і функціонування структурованої і взаємоузгодженої організаційної структури управління регіоном

Рівень	Оцінка	Характеристика
I	0-20	Такий рівень інтегральної оцінки свідчить про безсистемність, неузгодженість, ситуаційність управління регіональним розвитком. Цілі стратегії не визначені і не структуровані, сформовані без урахування економічних інтересів регіональних суб'єктів. Для подальшого розвитку обов'язковим є перегляд основних принципів управління і впровадження основного підходу до стратегічного управління – формування стратегічного бачення на основі проведеного комплексного стратегічного аналізу із залученням всіх суб'єктів до процесу розробки стратегічних альтернатив і формуванням структурованої і взаємоузгодженої організаційної структури управління регіоном.
II	21-40	Такий рівень інтегральної оцінки свідчить що побудована організаційна система регіональним управлінням має певний потенціал для розвитку, однак, такі можливості реалізуються слабо. До процесів стратегічного управління слід більш активно залучати бізнесові та наукові кола, територіальні громади та різні форми громадських організацій і об'єднань. Для цього регіональним органам влади слід розпочати новий процес формування регіональної стратегії – бути ініціатором впровадження структурованого і взаємоузгодженого підходу до процесу стратегічного управління, розмежувати функції, повноваження, обов'язки між всіма суб'єктами. регіонального управління, впровадити систему всебічного моніторингу і контролю.
III	41-60	Такий рівень інтегральної оцінки свідчить що організаційна система управління регіоном є сформованою. Однак, вона має певні недоліки і потребує оптимізації певних процесів і покращення їхньої якості. Недостатньою є функція залучення різних форм громадськості до процесів стратегічного управління. Слід приділяти більше уваги до співпраці з громадою, підприємцями. Певна група протиріч інтересів не вирішені, а лише завуальовані поверхніми рішеннями.
IV	61-80	Такий рівень інтегральної оцінки свідчить про постійне удосконалення якості управління за більшістю напрямками – планування, організація, мотивація, контроль, координація. В даному випадку необхідно підтримати динаміку поліпшень та розпочати удосконалення самих проблемних областей і сфер системи регіональним управлінням. Для формування більш продуманого стратегічного майбутнього і розробки інструментів його досягнення є доцільним скористатися найбільш сучасними методами стратегічного управління, наприклад, бенчмаркінг, економічна розвідка та ін.
V	81-100	Такий рівень інтегральної оцінки свідчить про досягнення максимальних результатів за всіма напрямками управлінської діяльності (планування, організація, мотивація, координація і контроль). Організаційна система управління регіональним розвитком є збалансованою, враховує економічні інтереси всіх суб'єктів і відображає їх в системі цілей, в критеріях досягнення цілей і в показниках. Така система є еталонною.

Джерело: розроблено автором

нального управління. Такий коефіцієнт розраховується за формулою:

$$K_{AV} = (I_{cp,OPP} - I_{cp,H}) / 4. \quad (4)$$

В свою чергу, коефіцієнт узгодження в системі відображає полярність думок і уявлень всередині регіону щодо напрямів і тенденцій його розвитку. Він має розраховувати на основі оцінок анкетування населення. Коефіцієнт узгодження в системі розраховується за формулою:

$$K_{yc} = (n \sum (I_{ni})^2 - (\sum I_{ni})^2) / n^2, \quad (5)$$

де I_{ni} – оцінка людиною (особою);

i – номер питання;

n – кількість опитаного населення.

Ці два коефіцієнти мають свої зони аналізу.

В залежності від розрахованого значення коефіцієнту адекватності управління можна робити висновок про сприйняття громадськістю управлінських рішень, які прийнято і реалізуються органами влади. В цілому даний коефіцієнт має змінюватися в інтервалі $(-1 \leq 0 \leq 1)$. Якщо значення K_{AV} відповідає визначеному інтервалу, то населення і громадськість адекватно сприймають управлінські рішення і наявне гармонійне управління соціально-економічною регіональною системою. В свою чергу, даний інтервал слід розділити на три складові:

1) зона завищеної оцінки $(0,1 < K_{AV} < 1)$. Це така зона управління в якій відображено розходження думок ОПР і населення щодо регіональної ситуації. При цьому управлінські рішення можуть стикатися з протистоянням населення, новітні інструменти не знаходять підтримки і не бути ефективними;

2) зона нормальної оцінки $(-0,1 \leq K_{AV} \leq 0,1)$. Показники даної зони характеризують адекватне сприйняття громадськістю та населенням управлінських рішень. Регіональна система розвивається гармонійно з урахуванням економічних інтересів всіх суб'єктів. При цьому спостерігається удосконалення окремих процесів узгодження і взаємодії між владою, населенням, громадськістю та ін.;

3) зона заниженої оцінки $(-1 < K_{AV} < 0,1)$. Показники даної зони свідчать про недостатню активність осіб, що приймають рішення в регіоні і мають певний вплив на перебіг процесів. Отже, спостерігається порушення основного процесу стратегічного управління за якого ініціатором має виступити саме місцеві органи влади. В той же час, існує потенційна можливість для удосконалення системи стратегічного управління в регіоні, що має підґрунтям готовність та бажання інших суб'єктів до співпраці [4, с. 245].

Другий показник це коефіцієнт узгодження в системі управління. Він дає можливість виявити зони єдності і полярності в думках і діях суб'єктів регіональної системи. Розраховується такий показник на основі результатів опитування населення регіону. Даний коефіцієнт може приймати значення в інтервалі від 0 до 4. В свою чергу такий інтервал значень слід розділити на чотири зони:

1) зона покращення $(0 \leq K_{yc} \leq 1)$, яка свідчить про високу результативність регіональної стратегії і механізмів, інструментів її реалізації;

2) зона ймовірного покращення – робоча зона $(1 < K_{yc} \leq 2)$, яка свідчить про наявну вірогідність

покращення діяльності і соціально-економічних умов в регіоні;

3) зона підготовки до покращень – помірної зона $(2 < K_{yc} \leq 3)$, яка потребує детальної проробки і реалізації алгоритму формування і вибору стратегії регіону з самого початку. При цьому високої уваги потребує аналіз тих питань, відповіді на які призвели до такого значення коефіцієнту узгодження;

4) проблемна зона $(3 < K_{yc} \leq 4)$, яка потребує глибинного вивчення інтересів і потреб населення регіону, розробки механізмів залучення громади і суб'єктів регіону до процесів управління, реалізації запропонованого організаційного механізму формування і реалізації стратегії регіонального соціально-економічного розвитку.

Подальший аналіз і обґрунтування вибору напрямків поліпшення управлінської діяльності в регіоні слід зробити на основі поєднання двох запропонованих коефіцієнтів. Інструментом аналізу є матриця можливості покращень в організаційній системі регіонального управління (рис. 1).

Отже, в залежності від значення коефіцієнтів можна виділити чотири зони ефективності організаційної системи регіонального управління.

		Значення K_{AV}		
		-1; -0,1 ЗАВИ- ЩЕНА	-0,1; 0,1 НОР- МАЛЬНА	0,1; 1 ЗАНИ- ЖЕНА
Значення K_{yc}	1 Покращення	ДОБРЕ	ВІДМІН- НО	ДОБРЕ
	2 Ймовірне покращення	ЗАДО- ВІЛЬНО	ДОБРЕ	ЗАДО- ВІЛЬНО
	3 Підготовка до покращення	НЕЗАДО- ВІЛЬНО	ЗАДО- ВІЛЬНО	НЕЗАДО- ВІЛЬНО
	4 Проблеми покращення	НЕЗАДО- ВІЛЬНО	НЕЗАДО- ВІЛЬНО	НЕЗАДО- ВІЛЬНО

Рис. 1. Матриця покращення системи стратегічного управління регіоном

Джерело: розроблено автором

Позиціонування розрахованих коефіцієнтів в даній матриці дозволить обрати ті сфери управлінської діяльності, на які мають бути спрямовані першочергові дії. В першу чергу, слід проводити заходи щодо покращення в тій сфері і в тих напрямках управлінської діяльності, які розташуються в задовільних та незадовільних квадрантах матриці і намагатися розробити адекватні інструменти для подальшого їх покращення.

Побудова запропонованої матриці покращення системи стратегічного управління регіоном а також аналіз рівня індексу організаційної ефективності системи управління дозволить підвищити ефективність системи стратегічного управління регіональним розвитком.

Висновки і пропозиції. Таким чином, з метою оцінки ефективності організаційного забезпечення реалізації стратегії регіонального розвитку запропоновано інструментарій моніторингу регіонального розвитку, що полягає у визначенні критеріїв ефективності оргструктури управління регіональним розвитком, розробці матриці організаційних пріоритетів управління регіональним розвитком та системи індексів моніторингу організаційного забезпечення регіональної системи управління.

Список літератури:

- Ордашевська І. В., Савельєв Л. А. Регіон, регіональна економіка: поняття, відносини, інтереси // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2008. – Вип. 183. – Т. II. – С. 391-400.
- Осовська Г. В., Рижук С. М., Величук А. І. Проблеми соціально-економічного розвитку регіону: Монографія. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – 342 с.

3. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: Підручник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
4. Шифрин М. Б. Стратегический менеджмент. – СПб.: Питер, 2008. – 240 с.

Соболева А.Г.

Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А.Н. Бекетова

ЭФФЕКТИВНОСТЬ СИСТЕМЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ РЕГИОНАЛЬНЫМ РАЗВИТИЕМ

Аннотация

Исследованы теоретические вопросы стратегического управления региональным развитием. Современное положение требует не только определения единых организационных и финансовых инструментов со стороны государственной региональной политики, но и индивидуального подхода к социально-экономическому развитию регионов. Рассмотрены показатели мониторинга управленческой и индексы организации управления региональным развитием. Критерии эффективности организационной структуры управления региональным развитием. Определены оценочные уровни эффективности построения и функционирования структурированной и взаимосогласованной организационной структуры управления регионом.

Ключевые слова: стратегическое управление, мониторинг, экспертная оценка, региональная система, эффективность.

Sobolievа Н.Н.

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

EFFECTIVENESS OF THE SYSTEM OF STRATEGIC MANAGEMENT OF REGIONAL DEVELOPMENT

Summary

Theoretical issues of strategic management of regional development are investigated. The current situation requires not only the definition of common organizational and financial instruments of the state regional policy, but also individual approach to socio-economic development. Paper considers monitoring management indicators and indexes of regional development organization. Criteria of performance of the organizational structure of regional development are examined. The estimated level of efficiency of construction and operation of structured and mutually agreed organizational structure of the region are determined.

Keywords: strategic management, monitoring, expert assessment, regional system, efficiency.

УДК 658

КАЧЕСТВО ПРОДУКЦИИ КАК ВАЖНЫЙ АСПЕКТ В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ

Сокур Н.И., Гриценко Д.С.

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского

В данной статье рассмотрены основные вопросы управления качеством продукции на производстве. Исследованы особенности внедрения системы качества на предприятиях. Проанализированы основные взаимосвязанные направления функционирования систем качества. Рассмотрены главные группы факторов обеспечения качества продукции. Определены дополнительные факторы влияющие на общее и комплексное управление качеством.

Ключевые слова: качество, система качества, продукция, стандарты качества, предприятие.

Постановка проблемы в общем виде. В современных условиях рыночной экономики основной проблемой для предприятий является поддержания и улучшения конкурентоспособности на рынке. Основным фактором для достижения этой цели является улучшение качества продукции и предоставления услуг.

Тенденции, проявившиеся к началу XXI в. в сфере производства и потребления, позволили сделать вывод о формировании так называемого «потребительского общества». Его эволюцию наилучшим образом отражает эволюция под-

ходов к оценке качества в экономике развитых стран:

- Качество продукции как соответствие стандартам.
- Качество продукции и стабильность производственных процессов.
- Качество продукции, процессов, деятельности как соответствие рыночным требованиям.
- Качество как удовлетворение требований и потребностей потребителей и служащих.
- Качество как удовлетворение требований и потребностей общества, владельцев (акционеров),